

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

ISSN:2459-1149

Article Type
Research Article

Received / Makale Geliş
25.08.2020

Published / Yayımlanma
30.11.2020

 <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2095>

 Araştırmacı Yazar Selma AYHAN

Citation: Ayhan, S. (2020). Lord Curzon'un Yakın Doğu Konferansı hakkında İngiltere Lordlar Kamarası'nda yaptığı konuşma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(61), 3213-3222.

LORD CURZON'UN YAKIN DOĞU KONFERANSI HAKKINDA İNGİLTERE LORDLAR KAMARASI'NDA YAPTIĞI KONUŞMA

ÖZET

19. Yüzyıl ile birlikte emperyalist devletler Osmanlı İmparatorluğu'nu paylaşmak için büyük bir mücadele içerisine girmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında girmesi İngiltere, Fransa ve Rusya için önemli bir fırsat olmuştur. Bu üç devlet gizli antlaşmalarla Osmanlı topraklarını aralarında bölüşmüşler ve bu paylaşım daha sonra İtalya'da katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu'na büyük bir yıkım getirmiş ve mağlubiyetle noktalanmıştır. Bunun üzerine İtilaf Devletleri, Osmanlı topraklarını paylaşım planlarını hayata geçirmeye başlamışlardır. Paris Barış Konferansı'nda paylaşım planları yeniden gözden geçirilmiştir. Ancak konferansta Osmanlı topraklarını paylaşma konusunda bir anlaşmaya varılamamıştır. Londra ve San Remo'da yapılan konferanslar sonrasında uzlaşma sağlanmış ve Sevr Barış Antlaşması hazırlanmıştır. İngiltere Sevr Antlaşması'nın şekillenmesinde en etkili olan devlettir. Yine İngiltere'nin isteğiyle Yunanistan Sevr Antlaşması'nı Türklere zorla kabul ettirmek için harekete geçmiştir. Sevr Antlaşması, İngiltere Parlamentosu'nda zaman zaman bazı çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Milli Mücadele'nin ortaya çıkması, barış yapılabilmesi için yeni konferanslar toplanmasına neden olmuştur. Böyle durumlarda Sevr Antlaşması İngiltere'de gündemi meşgul etmeye devam etmiştir. Büyük Taarruz öncesinde yapılan görüşmeler sonrasında Lordlar Kamarası'nda Dışişleri Bakanı Lord Curzon eleştirilen antlaşmayı savunmak zorunda kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, İtilaf Devletleri, Sevr Antlaşması, İngiltere

LORD CURZON'S SPEECH IN THE HOUSE OF LORDS OF GREAT BRITAIN ON THE NEAR EAST CONFERENCE

ABSTRACT

With the 19th century, the imperialist states entered into a great struggle to share the Ottoman Empire. The entry of the Ottoman Empire to the First World War alongside Germany was an important opportunity for Great Britain, France and Russia. These three states divided the Ottoman lands with secret agreements and later joined this sharing in Italy. The First World War brought great destruction to the Ottoman Empire and ended with defeat. Thus, the Entente States started to implement their plans to share the Ottoman lands. Sharing plans were revised at the Paris Peace Conference. However, no agreement was reached at the conference on sharing the Ottoman lands. After the conferences held in London and San Remo, a compromise was reached and the Treaty of Sevres was prepared. Great Britain is the most effective state in shaping the Treaty of Sevres. At the request of Great Britain, Greece took action to impose the Treaty of Sevres on the Turks. From time to time, the Treaty of Sevres caused some debates in the British Parliament. The emergence of the National Struggle caused new conferences to be convened to make peace. In such cases, the Treaty of Sevres continued to occupy the agenda in Great Britain. After the negotiations before the Great Offensive, the Secretary of State for Foreign Affairs Lord Curzon had to defend the criticized treaty in the House of Lords.

Keywords: The Ottoman Empire, The Entente Powers, The Treaty of Sevres, Great Britain

1. GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi, Osmanlı topraklarını paylaşarak Şark Meselesi'ni sonlandırmak isteyen Batı devletleri için büyük bir fırsat yaratmıştır. Zaten İtilaf Devletleri daha savaş devam ederken yaptıkları gizli antlaşmalarla savaş sonrası elde etmeyi umdukları kazancı aralarında paylaşmışlardır. Ancak savaş sırasında yaşanan gelişmeler paylaşım planlarının değişmesine yol açmıştır. Savaş sonrasında yapılan çeşitli konferanslar sonrasında paylaşım tamamlanmış ve Sevr Antlaşması hazırlanmıştır. Ortaya çıkan antlaşma İngiliz Parlamentosu'nda çeşitli tartışmalara sebep olmuştur. Sevr Antlaşması'nın çeşitli eleştirilere hedef olması ve antlaşma hakkında birçok soru işareti

oluşması üzerine Dışişleri Bakanı Lord Curzon, Lordlar Kamarası'nda bu eleştirilere cevap vermek ve antlaşmayı savunmak zorunda kalmıştır. Lord Curzon'un yaptığı konuşma ve eleştirilere verdiği cevaplar bu çalışmada analiz edilecektir. Böylece İngiliz Hükümeti'nin Sevr Antlaşması'nı nasıl gördüğü ve Lordlar Kamarası'nda antlaşmaya yönelik nasıl eleştiriler geldiği gözler önüne serilecektir. Bu sayede İngiltere'nin Sevr Antlaşması'na bakışının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak umulmaktadır.

2. TARİHSEL ARKA PLAN

19. Yüzyıla beraber Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük güç kaybetmesi Osmanlı topraklarını paylaşmak isteyen emperyalist devletlerin iştahını arttırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya karşısında büyük yenilgiler yaşaması, Batı devletleri arasında devletin yıkılacağı ve Rusya'nın büyük güç elde edeceği endişesi doğurmuştur. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa Osmanlı toprak bütünlüğünü savunmaya başlamışlardır (Yüksel, 2020c; 963). Ancak 93 Harbi sonrasında bu politika değişmiş ve özellikle İngiltere Osmanlı İmparatorluğu'nu kendisi ortadan kaldırarak stratejik öneme sahip toprakları ele geçirmeye karar vermiştir (Beydilli, 2010: 355-356). Bu sayede Rusya'nın Osmanlı mirasına tek başına konmasının önüne geçilmek istenmiştir. Balkan Savaşı sonrasında Batı devletleri Osmanlı İmparatorluğu'nun varlığını sürdürmeyeceğine iyice kanaat getirmişlerdir (Yüksel, 2020b: 556). Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine Osmanlı İmparatorluğu varlığını devam ettirebilmek için Almanya ile ittifak antlaşması imzalamıştır (Yüksel, 2020a; 43). Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya'nın safına katılması, İngiltere, Fransa ve Rusya için önemli bir fırsat yaratmıştır. Daha savaş sırasında bu devletler yaptıkları gizli antlaşmalarla Osmanlı topraklarını kendi aralarında pay etmişlerdir (Yüksel, 2020d; 242). Daha sonra İtilaf Devletleri'nin yanında savaşa giren İtalya'da paylaşım planlarına dahil olarak kendi payını almıştır (Küçük, 2010: 204-205).

Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesi ile beraber İtilaf Devletleri'nin savaşı kazanma olasılığı oldukça artmıştır. Bulgaristan, 29 Eylül 1918 günü ateşkes istemek zorunda kalmıştır. Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi ile birlikte Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki kara bağlantısı kopmuş ve bu durum Osmanlı'nın savaşa devam etmesini imkansız hale getirmiştir (Öztürk, 2005: 272). Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu 30 Ekim 1918 günü imzaladığı Mondros Mütarekesi ile mağlubiyeti kabul ederek savaştan çekilmiştir (Armaoğlu, 2004: 122). Osmanlı topraklarını paylaşmak isteyen İtilaf Devletleri ateşkes sonrasında planlarını hayata geçirmeye başlamışlardır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda barış antlaşmalarını şekillendirmek için 18 Ocak 1919 günü Paris'te barış konferansı açılmıştır. Konferansa Almanya ve müttefiklerine savaş ilan etmiş olan 32 devlet katılmıştır. İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya ve Japonya'nın başbakan ve dışişleri bakanlarından oluşan Onlar Konseyi konferansa hakim olan yapı olarak ön plana çıkmıştır. Konferansın amacı Birinci Dünya Savaşı ile bozulan barışı yeniden tesis etmek olarak belirlenmiştir. Fakat İtilaf Devletleri Almanya ve müttefiklerini tehlikesiz hale getirmek, onların sömürgelerini ele geçirmek, yaşadıkları kaybı telafi etmek için onlardan büyük bir tazminat almak için yoğun çaba göstermişlerdir (Ertan, 2016: 555).

Konferansta önemli konu başlıklarında birisi de Orta Doğu'nun paylaşımı olmuştur. İngiltere savaş sırasında elde ettiklerini korumak ve bölgede Fransa'nın etkinliğini azaltmak için uğraşmıştır. Fransa ve İtalya ise savaş sırasında yapılan gizli antlaşmalarla kendilerine vaat edilen toprakları talep etmişlerdir. Amerika, serbest ticaret sistemini yaygınlaştırarak dünyayı kendi çıkarlarına göre yeniden şekillendirmeyi hedeflemiştir. Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı topraklarının paylaşılması kararlaştırılmış fakat kimin ne kadar pay alacağı belirlenememiştir.

Osmanlı topraklarında gözü olan bazı küçük devletler de İtilaf Devletleri'ne başvurarak bazı taleplerde bulunmuşlardır. Yunanistan, sahte nüfus istatistiklerine dayanarak İzmir ve Trakya'da Rumların çoğunlukta olduğunu ileri sürerek buraların kendisine verilmesi gerektiğini savunmuştur (Küçük, 2009: 1). İngiltere, İtalya'nın Akdeniz'de güçlenmesini istemediği için Yunan taleplerine destek vermiştir. Gizli antlaşmalarla kendisine verilen topraklardan bazılarının Yunanistan'a verilmesi İtalya'da büyük bir nefret uyandırmış ve hayal kırıklığına yol açmıştır. Bu gelişmeler karşısında İtalyan heyeti Paris'i terk etmiştir (Ertan, 2016: 556). Ermeniler de konferansa bir heyet göndererek Doğu Anadolu'da Ermenilerin çoğunlukta olduğunu, bu toprakların Ermenilerin vatanı olduğunu iddia ederek bölgede büyük bir Ermenistan kurulmasını talep etmişlerdir (Beyoğlu, 2008: 125). Bölgede kurulacak bir

Ermenistan ile Rusya'nın Kafkasya ve İran'a nüfuz etmesinin önüne geçileceği, Rusya ile Anadolu arasındaki bağlantının kesileceği ve Türkiye'nin İran ve Irak'a yayılmasının engelleneceği düşüncesiyle İngiltere Ermeni taleplerini desteklemiştir. İngiltere'nin savaş sonrası durumu Ermenilere askeri ve maddi yardım yapmaya elverişli olmadığı için Ermenistan'ı Amerika'nın himayesine vermeyi planlamıştır (Akşit, 1991: 72). Fakat Amerikan Senatosu'nun Ermenileri himaye teklifini reddetmesi İngiltere'nin planlarını bozmuştur. İngiltere, bölgede Ermenistan ile Irak arasında tampon rolü üstlenecek bir Kürdistan kurmayı da düşünmüştür (Akgül, 1992: 382).

Paris Barış Konferansı süresince Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa devletlerinden kısmen farklı bir politika izlemiştir. Milletler Cemiyeti'nin kurulması, konferansta Amerika'nın en çok önemseydiği konu olmuştur (Ertan, 2016: 561). Bunun dışında Amerika; Birinci Dünya Savaşı sırasında ilan edilen Wilson Prensipleri doğrultusunda nüfuz alanları kazanmaya çabalamıştır (Akgül, 1992: 381). Amerika'nın bu tutumu karşısında İngiltere ve Fransa öncelikle Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını sağlayarak Amerika Başkanı Wilson'ın ülkesine dönmesine yol açmışlardır. Böylelikle İngiltere ve Fransa konferansı istedikleri gibi şekillendirmişlerdir. İtalya adeta dışlanmış. Japonya'nın Orta Doğu meselelerine ilgi duymaması İngiliz-Fransız üstünlüğünü pekiştirmiştir (Arafat, 2008: 89).

Osmanlı topraklarının paylaşımı konusunda İtilaf Devletleri aralarında anlaşamadıkları için Paris Barış Konferansı'nda Osmanlı İmparatorluğu ile yapılacak barış antlaşması hazırlanamamıştır. İtilaf Devletleri'ni endişelendiren bir diğer gelişme ise Anadolu'da bazı direniş hareketlerinin görülmesi olmuştur (Ertan, 2016: 24). Barış antlaşması hazırlanırken Osmanlı İmparatorluğu'na söz hakkı verilmeyeceği için Paris Barış Konferansı'na bir Osmanlı heyeti davet edilmemiştir. İtilaf Devletleri kendi aralarında anlaşıp, antlaşmayı hazırladıktan sonra Osmanlı heyetini davet ederek barış şartlarını bildirmeyi uygun bulmuşlardır (Macmillan, 2004: 7).

12 Şubat 1920 günü başlayan Londra Konferansı ve 8-26 Nisan günleri arasında yapılan San Remo Konferansı ile birlikte Osmanlı topraklarını paylaşım planları tamamlanmıştır (Fromkin, 2018: 351). Ancak bu dönemde Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Misak-ı Milli'yi kabul etmesi İtilaf Devletleri'nde büyük bir öfkeye yol açmıştır. 16 Mart 1920 günü İtilaf kuvvetleri İstanbul'u resmen işgal etmişlerdir (Küçük, 2009: 3). Bu olay Mustafa Kemal Paşa'ya Ankara'da bir meclis toplama şansı vermiş ve Milli Mücadele'nin büyük bir ivme kazanmasına neden olmuştur (Turan, 2006: 317).

Paylaşım planlarının tamamlanmasının ardından İtilaf Devletleri Osmanlı İmparatorluğu ile yapılacak barış antlaşmasını hazırlamışlardır. Antlaşma tamamlanınca Paris'e davet edilen Osmanlı heyetine barış şartları bildirilmiş ve antlaşmayı imzalanmaları istenmiştir. Damat Ferit Paşa liderliğindeki Osmanlı heyeti barış şartlarını öğrendikten sonra bazı değişiklikler talep etmiştir. Bunun üzerine İtilaf Devletleri bu talepleri görüşmek için zaman isteyerek Osmanlı heyetini Paris'ten göndermişlerdir (Yazıcı, 2020: 1050). 17 Temmuz 1920 günü Spa'da Osmanlı heyetinin taleplerini görüşmek için yapılan konferans sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun değişiklik talepleri reddedilmiştir. İtilaf Devletleri Osmanlı Hükümeti'nden 27 Temmuz 1920 gününe kadar Sevr Antlaşması'nı kabul etmesini istemişlerdir. Antlaşmanın imzalanmaması durumunda Yunan ordusunun Anadolu'nun içlerine doğru ilerleyeceği tehdidi yapılmıştır (Özüçetin, 2015: 43-44). Durumun daha da kötüleşmesini istemeyen Osmanlı yönetimi antlaşmayı kabul etmeye karar vermiştir. Bunun üzerine Paris'e gönderilen Osmanlı heyeti tarafından 10 Ağustos 1920 günü Sevr Antlaşması'nı imzalanmıştır (Küçük, 2009: 3). Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki Ankara Hükümeti bu duruma sert tepki göstermiştir. Ankara, antlaşmayı tanımadığını duyurmanın yanı sıra antlaşmayı imzalayanları da vatan haini ilan etmiştir (Küçük, 2005: 80).

Osmanlı İmparatorluğu'nun elinde kalan son toprakların paylaşılması Sevr Antlaşması ile tamamlanmıştır. Bu antlaşma ile Orta Doğu topraklarının yanı sıra Anadolu'nun büyük bir kısmı da İtilaf Devletleri'nin kontrolüne geçmiştir. Irak ve Filistin İngiltere'ye Suriye ise Fransa'ya verilmiştir. İtilaf Devletleri Anadolu'da bazı nüfuz bölgeleri oluşturmuşlardır. Antlaşma ile Doğu Anadolu toprakları Ermenistan'a verilmiş ve Güneydoğu Anadolu'da bir Kürdistan kurulması öngörülmüştür. Yunanistan ise Trakya ve İzmir'i almıştır. Uluslararası bir komisyonun Boğazları yönetmesi kararlaştırılmış, böylece Boğazların kontrolü Türklerin elinden alınmıştır (Beydilli, 2010: 356). Batı devletlerinde bu antlaşma ile beraber Şark Meselesi'nin tamamlandığı kanısı oluşmuştur.

Ankara Hükümeti'nin Sevr Antlaşması'nı kabul etmemesi İtilaf Devletleri için büyük bir sorun teşkil etmiştir. Bu durum antlaşmanın uygulanmasının önünde büyük bir engel teşkil edince, İngiltere çözüm olarak Yunanistan'ı kullanmaya karar vermiştir. Yunan ordusu adeta antlaşmayı Ankara Hükümeti'ne zorla kabul ettirmekle görevlendirilmiştir. Fakat Türk kuvvetlerinin Birinci ve İkinci İnönü Savaşları'nda Yunan kuvvetlerini durdurması İtilaf Devletleri'ni Sevr konusunda bazı tavizler vermeye zorlamıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda barışın sağlanamaması üzerine Yunan Ordusu son kez büyük bir saldırı düzenlemiş fakat Türk kuvvetleri karşısında mağlup olmuştur. Bu olay İtilaf Devletleri'ne Sevr Antlaşması'nın hayata geçirilemeyeceğini iyice göstermiştir (Turan, 2006: 318). Buna rağmen İtilaf Devletleri Sevr Antlaşmasını ufak değişiklikler yaparak üç kez daha Ankara Hükümeti'ne kabul ettirmeye çalışmışlardır. Görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine çözüm askeri alanda sağlanmıştır. Mustafa Kemal Paşa kumandasındaki Türk Ordusu Büyük Taarruz neticesinde Yunan Ordusu'nu Anadolu'dan atmış ve böylece Sevr Antlaşması tarihin çöplüğüne atılmıştır (Küçük, 2005: 81).

3. İNGİLTERE LORDLAR KAMARASI'NDA YAPILAN OTURUM

30 Mart 1922 günü yapılan oturumda Yakın Doğu hakkında Paris'te yapılan konferans değerlendirilmiştir. İlk olarak söz alan Dışişleri Bakanı Marquess Curzon kendisine daha önce yöneltilen bazı sorular hakkında açıklamalar yapmıştır. Konuşmasının başında sorunun 1920 yılının Ağustos ayından beri devam ettiğini ifade etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu ile İtilaf Devletleri arasında bu tarihte Paris'te Sevr Antlaşması'nın imzalandığını ancak Anadolu'da Mustafa Kemal liderliğinde başlayan milliyetçi hareketin antlaşmanın uygulanmasına engel olduğunu hatırlatmıştır. Bu nedenle Anadolu'da hala Türkler ile Yunanlılar arasında çatışmaların sürdüğünü belirtmiştir. İtilaf Devletleri'nin 1921 yılı Mart ayında iki tarafı Londra'ya davet ederek barış antlaşması yapmaya çalıştıklarını ancak iki tarafın da bunu reddettiklerini dile getirmiştir. İtalyan ve Fransız temsilcilerle yaptığı görüşmeler sonrasında İtilaf Devletleri'nin Türkler ile Yunanlılar arasında arabuluculuk yapmaya devam etmeye karar verdiklerini ifade etmiştir (URL).

Curzon'un Sevr Antlaşması'nın imzalandığı tarihi sorunun başlangıcı olarak göstermesi oldukça dikkat çekicidir. Sevr Antlaşması imzalandığı halde Anadolu'da başlayan Milli Mücadele'nin antlaşmanın uygulanmasına engel olması özellikle İngiltere'de büyük bir öfke yaratmıştır. Curzon'un barış yapılamadığı için Türk-Yunan çatışmasının devam ettiğini söylemesi ve İtilaf Devletleri'nin iki tarafı barıştırmak için uğraştıkları iddia etmesi oldukça düşündürücüdür. Çünkü Yunanistan'ı Anadolu'ya İngiltere çıkartmıştır ve barış şartlarını İtilaf Devletleri hazırlamışlardır. Yunanistan İtilaf Devletleri ve özellikle İngiltere adına Sevr Antlaşması'nı Türklere kabul ettirmek için hareket etmiştir. Bu şartlar altında İngiltere'nin kendisini arabulucu olarak göstermeye çalışması hem dünya kamuoyuna yönelik bir imaj çalışması hem de savaştan bıkmış olan İngiliz halkına yönelik bir yatıştırma girişimi olarak yorumlanmalıdır.

Şimdiki durumda Yunanistan'ın Ankara'yı alamadığını ve Türkleri antlaşmayı kabul etmeye zorlayamadığını söylemiştir. Türklerin Ankara'yı ve oradaki demiryolunu ellerinde tuttuklarını ve konumlarını sağlamlaştırdıklarını vurgulamıştır. Ancak Türklerin yıllardan beri savaştıklarını ve bu durumun ellerindeki kaynakları büyük ölçüde tükettiğini belirtmiştir. Yunanistan'ın ise maddi ve askeri olarak sınırlarını aşan büyüklükte bir maceraya atıldığını kabul etmiştir (URL).

Birinci ve İkinci İnönü Savaşları ve özellikle Sakarya Savaşı Yunanistan'ın Milli Mücadele'yi bitiremeyeceğini ve dolayısıyla Sevr Antlaşması'nı Ankara Hükümeti'ne kabul ettiremeyeceğini bütün dünyaya göstermiştir. Ancak Türklerin uzun yıllardır savaştıklarını ve büyük sıkıntılar çektiklerini bilen İngiltere Sevr Antlaşması'ndan vazgeçmeye razı olmamıştır. Bazı ufak değişiklikler ile Türklerin barışı kabul edeceklerini düşünmüştür. Curzon aynı zamanda Yunanistan'ın başarıya ulaşamayacağını da itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Anadolu'daki çözümsüz durumun Hindistan Müslümanlarını İngiltere'ye karşı kıskırtmak için büyük bir fırsat yarattığı tespitinde bulunmuştur. Türklerin İtilaf Devletleri'ni bölmek için çaba sarf ettiklerini ancak sorunun Türkler ile ayrı ayrı barış yapmaktan ziyade tek bir barış antlaşması ile çözülmesi gerektiğini söylemiştir. Bunu sağlamak için Paris'te yapılan görüşmeler sonrasında İtilaf Devletleri'nin İstanbul Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı İzzet Paşa'ya ve Ankara Hükümeti'nin temsilcisi Yusuf Kemal

Bey'e ateşkes önerisinde bulduklarını hatırlatmıştır. Yunanlıların Anadolu'daki kuvvetlerini çekmeyi düşündüklerini ve bunu sağlamak için ilk etapta bir ateşkes yapılması gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle telgraf aracılığıyla hem Türklere hem de Yunanistan'a ateşkes teklifi yapıldığını belirtmiştir. Yunanistan'ın bu teklifi kabul ettiğini, ancak iletişim zorluğu nedeniyle Ankara'dan henüz cevap gelmediğini açıklamıştır. Yunanistan'ın işgali daha fazla sürdüremeyeceğini kabul etmeye başladığını bu nedenle ateşkes sonrasında Anadolu'yu boşaltmaya başlayacağını ileri sürmüştür. Ateşkesin kabul edilmesi sonrasında çekilme şartlarının belirlenmesinin çok önemli olduğunu ve çekilmenin İtilaf Devletleri kontrolünde yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Savaşın iki tarafın kuvvetlerinin karşı karşıya gelmesinin kötü sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiştir. Anadolu'da 180.000 Yunan askerinin bulunduğunu bu nedenle çekilmenin iyi planlanarak ve kademeli olarak hayata geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir (URL).

Milli Mücadele boyunca İngiltere'nin en çok dikkat ettiği hususlardan birisi Hindistan Müslümanlarının durumu olmuştur. Hinduların İngiltere'ye karşı harekete geçmeleri ve Hindistan Müslümanlarının onlara destek vermeleri Hindistan'ın durumunu oldukça nazik bir hale getirmiştir. Hindistan'da yaşanabilecek sorunlar İngiltere'yi endişelendirdiği için bir yandan Müslümanların çok tepkisini çekmeyecek adımlar atmaya çalışmış diğer yandan Türklere yapılacak barış antlaşması meselesini hızlıca halletmeye karar vermiştir. Türkleri barışa razı etmek için antlaşma sonrasında Yunan kuvvetlerinin Anadolu'yu boşaltacaklarını iddia etmiştir. Anadolu'dan uygun şartlarda çekilmek isteyen Yunanistan da İngiltere'nin önerilerine sıcak yaklaşmıştır.

Eğer ateşkes yapılırsa ve çekilme başarı ile tamamlanırsa Akdeniz'den Karadeniz'e, Boğazlardan Kafkasya'ya kadar Anadolu'nun tamamında Türk idaresinin hakim olacağını söylemiştir. Bu durumda İngiltere'nin Türk idaresinde kalan azınlıkları (Ermeni, Yahudi, Rum, Asuri, Nesturi) korumak için önlemler alması gerektiğini savunmuştur. Aynı şekilde Yunanistan'da kalan Müslümanlar için de bazı düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu girişimlerin desteklenmesi için Milletler Cemiyeti'nin kullanılması gerektiğini eklemiştir. İstanbul'da bırakılan İngiliz Yüksek Komiserinin Milletler Cemiyeti adına Türkiye'deki azınlıkların durumunu gözetleyebileceğini ileri sürmüştür. Azınlıkların durumunu görmek için onları periyodik olarak ziyaret edecek, bölge sorunları ile ilgilenecek, yerel makamlarla görüşmeler yapacak temsilciler belirlenmesinin Milletler Cemiyeti'nin azınlıkları koruma görevini yürütmesine yararlı olacaklarını iddia etmiştir. Özel durumları nedeniyle bilhassa Ermenilere özen gösterilmesi gerektiğini savunmuştur. Ermenilerin büyük acılar çektiklerini ve savaş boyunca İtilaf Devletleri'ne sadık kaldıklarını hatırlatmıştır. Sevr Antlaşması ile Erivan Devleti'ni ve Doğu Anadolu'yu içine alan bir Ermenistan kurulduğunu ve Amerika Birleşik Devletleri'nden bu devleti himaye etmesini istendiğini dile getirmiştir. Ancak yaşanan gelişmelerin Sevr Antlaşması'nı uygulamayı ve Ermenistan Devleti'ni kurmayı imkansız hale getirdiğini kabul etmiştir. Bu nedenle geçen yıl Londra'da yapılan görüşmede Ankara temsilcilerine Anadolu'daki Ermenilerin Erivan'a gitmeleri için izin verilmesini talep ettiğini açıklamıştır. Geçen 12 ay boyunca Ermenilerin Kuzey Doğu Anadolu'dan Sovyet Rusya'nın kontrolündeki Erivan Cumhuriyeti'ne gittiklerini bu bölgenin Ermenilerin dünyadaki merkezi haline geldiğini ifade etmiştir (URL).

İngiltere, Ankara Hükümeti'ni barışa razı etmek için Sevr Antlaşması üzerinde yaptığı küçük değişiklikleri Türklere lehine büyük tavizler olarak sunmaya çalışmıştır. Ancak bunu yaparken her zaman azınlıkların durumunu ileri sürerek Türkiye üzerinde bir kontrol mekanizması kurmaya çabalamıştır. Türkiye'nin Hıristiyan azınlıklara baskı uyguladığını iddia ederek Milletler Cemiyeti'nin Türk Devleti'ni denetlemesi gerektiğini savunmuştur. Böylece kendi kontrolü altındaki Milletler Cemiyeti aracılığıyla Türkiye'yi kontrol altında tutmak istemiştir. Ermenilerin durumu hakkındaki eleştirilerden kurtulmak için Curzon'un topu bir kez daha Amerika'ya atması da dikkate değerdir. Savaş sonrasında askeri ve maddi olarak Ermenilere destek veremeyen İngiltere, Ermenilerin Rus nüfuzu altına düşmemeleri için Amerika'yı bölgeye çekmeye çalışmış ancak başarısız olmuştur.

Curzon konuşmasının devamında Kilikya'dan bahsetmiştir. Kilikya'da büyük bir Ermeni nüfus olduğunu ancak Ermenilerin bölgede çoğunluk teşkil etmediklerini belirtmiştir. Türkler ile Fransızlar arasında yapılan antlaşma sonrasında Fransızların Kilikya'yı boşaltmaya başladıklarını, bu yüzden Türklere korkan Ermenilerin bölgeden göç etmeye başladıklarını ifade etmiştir. Ermenilerin, Kıbrıs, Beyrut, İskenderiye ve bazı Suriye kasabalarına yerleştiklerini duyurmuştur. Bazı Ermenilerin her şey

rağmen Kilikya'da kalmaya devam ettiklerini de ilave etmiştir. Sürgünde olan Ermenileri de toplayarak siyasi ve kültürel açıdan bağımsız bir Ermenistan kurulması gerektiğini savunarak bunun Kilikya'da olabileceğini ileri sürmüştür. İtilaf Devletleri'nin Ermenileri organize etme ve onlardan silahlı kuvvetler kurma şansına sahip olduklarını iddia etmiştir. Ermeni sorununun çözümü için Milletler Cemiyeti ile sık sık görüştiklerini açıklamıştır (URL).

Curzon, bir yandan Ermenilerin Kilikya'da çoğunlukta olmadıklarını itiraf etmiş diğer yandan sürgündeki Ermenilerin toplanmasıyla burada bir Ermeni devleti kurulabileceğini dile getirmiştir. Bu ifadelerden İngiltere için kendi çıkarlarının ulusların geleceğinden daha önemli olduğu açıkça görülmektedir. İngiltere, bir yandan ulusların kendi geleceklerini tayin hakları olduğunu savunarak kukla küçük devletler yaratırken diğer yandan nüfus oranlarını dikkate almadan Kilikya'yı Ermenilere vermeye çalışmaktadır.

Curzon bundan sonra İzmir konusunda konuşmuştur. Ermenilerden sonra Anadolu'daki en kalabalık Hıristiyan topluluğun İzmir'de bulunduğunu söylemiştir. Yunan kuvvetlerinin bölgeden çekilmeleri sonrasında şehirde kalacak Rumlar için özel garantiler sağlanmasının şart olduğunu savunmuştur. Milletler Cemiyeti'nin garantilerin uygulanması konusunda gözlemci olabileceğini belirtmiştir (URL).

Türkler çoğunlukta oldukları halde İzmir'i Yunanlılara veren İngiltere'nin Yunanistan şehri boşaltırsa şehirde kalan Rumlar için özel garantiler talep etmesi ilgi çekicidir. Yunanistan'ı maşa olarak kullanan ve Rumların yaptıkları taşkınlıkları bilen İngiltere, geride kalacak Rumları kurtarmanın derdine düşmüştür.

Konuşmanın devamında Boğazlar konusuna değinilmiştir. Curzon sorunun öncelikle askeri olduğunu ifade ettikten sonra ancak bir daha Boğazların kapatılmasına izin verilmeyeceğini söylemiştir. Boğazlardan geçişi, Boğaz trafiğini, limanların işletilmesini Uluslararası Boğazlar Komisyonu'nun sağlayacağını, bunun Sevr Antlaşması'nda böyle olduğunu ve bundan sonra da aynı kalacağını ifade etmiştir. Bu komisyonda büyük güçlerin temsilcilerinin olacağını ve isterse Amerika Birleşik Devletleri'nin de temsilci gönderebileceğini ilan etmiştir. Yunanistan ve Romanya'ya Boğazlardan serbest geçiş hakkı verilmesi gerektiğini savunmuştur. Antlaşma yapıldıktan ve Milletler Cemiyeti'nde onaylandıktan sonra ileride bir gün Türkiye, Bulgaristan ve Rusya'yı da komisyona temsilci gönderme hakkı verilebileceğini dile getirmiştir. Boğazların güvenliğini sağlamak için askerden arındırılmış bölgeler oluşturulacağını ve böylece geçişin engellenmesi ihtimalinin tamamen ortadan kaldırılacağını açıklamıştır (URL).

Birinci Dünya Savaşı sırasında Çanakkale'de alınan yenilgi İngiltere için önemi bir ders olmuştur. Boğazların geçilememesi nedeniyle Rusya'nın çökmesi, Boğazlar için yeni bir rejim planlanmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra Sovyet Rusya'yı baskı altında tutmak ve Çarlık yanlılarını destekleme için İngiltere Boğazların açık kalmasına karar vermiştir. Sevr Antlaşması ile Boğazlar Komisyonu kurulmuş ve Boğazlar üzerindeki Türk hakimiyeti son bulmuştur. İngiltere bu isteğini sonuna kadar savunacak Lozan Antlaşması'nda bazı değişikliklere rağmen Boğazların açık kalması garanti edilecektir. Boğazlardaki Türk hakimiyetinin yeniden sağlanması 1936 yılını bulacaktır.

Sevr Antlaşması ile Türkiye'nin Batı sınırının Çatalca'dan geçtiğini, sınırın İstanbul'a en yakın kısmının 25, en uzak kısmının ise 80 mil olduğunu belirtmiştir. Kendisinin Paris'te yapılan konferansta başkent in güvenliği için Batı sınırının şehirden 80 mil uzakta olması gerektiğini savunduğunu açıklamıştır. Bu durumun askeri ve stratejik açıdan bazı sakıncalar yarattığını ifade etmiştir. Doğu Trakya'da Yunanlıların çoğunlukta olduklarını iddia ederek, bu nedenle Trakya'nın Yunanistan'a bırakıldığını duyurmuştur. Yunan kuvvetlerinin Trakya'da bulunmalarının bölgeyi Bulgaristan'a karşı da koruyacağını savunmuştur. Trakya sınırının hem Türk hem de Yunan tarafının silahsızlandırılması ile ileride yaşanabilecek tehlikelerin önüne geçileceğini iddia etmiştir. Türkiye'nin İtilaf Devletleri için bir daha tehdit yaratmaması için Almanya, Avusturya ve Bulgaristan'da olduğu gibi zorunlu askerliğin yasaklandığını ifade etmiştir. Sevr Antlaşması ile Türkiye'de bulunacak askeri personele sınırlama getirildiğini, 35.000 jandarmanın yanı sıra bulunacak 15.000 kişi ile beraber Türk Ordusu'nun 50.000 kişiden oluşacağını açıklamıştır. Londra Konferansı'nda jandarmanın sayısının 45.000'e toplam ordu mevcudunun 75.000'e yükseltildiğini dile getirmiştir. Paris Konferansı ile beraber sayının 85.000'e yükseldiğini belirtmiştir. Türkiye'nin bu kuvvetleri organize etmek ve eğitmek için Avrupa

devletlerinden personel talep edeceğini ve İtilaf Devletleri'nin bunu memnuniyetle kabul edeceklerini ileri sürmüştür (URL).

Curzon'un Doğu Trakya'da Rumların çoğunlukta oldukları iddiası tamamen gerçek dışıdır. Bölge Yunanistan'ı ödüllendirmek, Türkleri Avrupa'dan atmak ve Bulgaristan'ın Boğazlara yaklaşmasını engellemek için Yunanistan'a verilmiştir. Türkiye'nin bölgede İngiltere'nin çıkarlarını tehdit edecek hale gelmesinin önüne geçmek için Türk Ordusu'na getirilen sınırlamalar Ankara Hükümeti'ni Sevr Antlaşması'nı kabul etmeye razı etmek için adım adım yumuşatılmış ancak istenilen sonuç elde edilememiştir.

İstanbul'da Avrupalı finans uzmanlarından oluşan bir ekip toplandığını ve yapılan toplantı sonucunda Türklere tavsiyeler veren bir rapor hazırlandığını belirtmiştir. Savaş öncesi borçların ödenmesi için Türk ekonomisinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur. Antlaşma sonrası düzenin Türkiye'ye büyük oranda finansal bağımsızlık sağladığını iddia etmiştir. Kapitülasyonların devam etmesinin çok önemli olduğunu dile getirmiştir. Bu konuda, İngiliz, Fransız, İtalyan, Japon ve Türk temsilcilerden oluşan bir heyetin meseleyi incelediğini ve finansal açıdan yapılacak düzenlemeler hakkında çalıştığını ifade etmiştir. Yapılacak değişikliklerin Avrupa devletleri karşısında Türklere eşitlik sağlayacağını öne sürmüştür. Vergi toplama konusunda adaletin sağlanacağını ve gümrük vergilerinin yeniden düzenleneceğini söylemiştir. Hukuki alanda kapitülasyonların kaldırılması için bir yargı reformu planlandığını açıklamıştır. Bütün isteklerinin barışın sağlanması olduğunu ileri sürerek Türkiye ve Yunanistan'dan bu yolda hareket etmelerini istemiştir. Kendisini dinleyenlere teşekkür ederek konuşmasını sonlandırmıştır (URL).

Ekonomik alanda bağımsızlığın ortadan kaldırılması Ankara Hükümeti'nin Sevr Antlaşması'nı tanımamasının en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Ankara, kapitülasyonların devamına kesinlikle karşıdır. Buna rağmen Curzon'un kapitülasyonları ve mali denetim komisyonunu Türklerin yararınaymış gibi sunması dikkate değerdir. Sakarya Savaşı'na rağmen İngiltere'de hala Sevr Antlaşması'nın hayata geçirilebileceğine inananların olduğu görülmektedir. Bu zihniyet, sorunun diplomasi yoluyla çözülememesine yol açmıştır

Curzon'un konuşması sonrasında James Gascoyne-Cecil söz almıştır. Türkiye'ye yönelik yapılan düzenlemelerin Milletler Cemiyeti tarafından kontrol edilmesi gerektiğini savunmuştur. Ermenilerin geleceğini merak ettiğini belirterek, Curzon'un konuşmasında onlarla ilgili konulara değinmediğini söylemiştir. Barış antlaşmasında onlarla ilgili maddeler olup olmadığını, Milletler Cemiyeti'nin Ermenileri korumak için harekete geçip geçmeyeceğini sormuştur. Paris'te yapılan görüşmelerde Ermenilerin himaye edilmesi konusunda bir karar alınıp alınmadığını öğrenmek istemiştir (URL).

İngiltere Milletler Cemiyeti vasıtasıyla Türkiye'yi daima kontrol altında tutmak istemiştir. Bunu yapmak için Türkiye'deki Hıristiyan azınlıkların korunması bahanesini kullanmıştır. Ermenilerin durumu da İngiliz politikasında uzun süre tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle muhalefet sık sık hükümete barış antlaşmasında Ermeniler hakkında hangi maddeler olduğunu sormuştur.

Bir sonraki konuşmacı Lord Archbishop of Canterbury olmuştur. Pek çok kişinin azınlıkların geleceği hakkında endişeli olduğunu ifade etmiştir. Boğazlar konusunda yapılan düzenlemeden ve kapitülasyonların devam etmesinden herkesin memnun olduğunu belirtmiştir. Bazı hayal kırıklığı yaratan gelişmeler olsa da durumun genel olarak tatmin edici olduğunu savunmuştur. Azınlıkların korunmasının oldukça ciddi bir problem olduğunu kabul etmiştir. Milletler Cemiyeti'nin büyük bir organizasyon olduğunu ve yıllar içinde sadece Avrupa'da değil dünyada etkili bir güç haline geleceğini öne sürmüştür. Bu nedenle azınlıklar konusunda Milletler Cemiyeti'nin harekete geçirilmesinin iyi bir çözüm olacağını dile getirmiştir. Meselenin Milletler Cemiyeti'ne havale edilmesinin aynı zamanda Ermeniler verilen vaatlerin uygulanamaz olduğunu itiraf etmek demek olacağını da vurgulamıştır. Milletler Cemiyeti'nin askeri ve mali bir gücü olmadığını ifade ederek, eğer azınlıkları koruma görevi alırsa bunu nasıl sağlayacağını sormuştur (URL).

Bu konuşmadan İngiltere'de büyük bir kesimin Boğazlar rejiminden, kapitülasyonların devam etmesinden ve genel olarak Sevr Antlaşması'ndan memnun olduğu anlaşılmaktadır. Azınlıkların korunması için Milletler Cemiyeti'nin kullanılması cemiyetin durumu nedeniyle sık sık tartışma konusu olmuştur.

Bu konuşma sonrasında Curzon'ın bir kez daha söz almıştır. Avrupa'da azınlıklar hakkında antlaşma yapıldığında verilen garantileri kontrol etme yetkisinin Milletler Cemiyeti'ne verildiğini hatırlatmıştır. Milletler Cemiyeti'nin İstanbul'da özel bir temsilcisi bulunduğunu dile getirmiştir. Azınlıkların buldukları bölgelerde incelemeler yapmak üzere yedi komiser görevlendirileceğini ve bunların Türk makamları ile iletişim halinde bulunacaklarını açıklamıştır. Böylece azınlıkların haklarının garanti altına alınacağını ifade etmiştir. Milletler Cemiyeti'nin silahlı kuvvete sahip olmadan da pek çok çözüm üretebildiğini hatırlatarak, azınlıkların korunması konusunda başarılı olacağını ileri sürmüştür. Milletler Cemiyeti'nin Silezya sorununda başarılı olduğunu, İsveç ile Finlandiya arasındaki anlaşmazlığı başarıyla çözerek savaşı engellediğini hatırlatmıştır. Bunu yaparken ordu ya da donanma kullanmadığını belirtmiştir. Milletler Cemiyeti'nin silahlı kuvvetlere sahip olmamasının onun zayıf olduğu anlamına gelmediğini savunmuştur. Dünya kamuoyundaki etkisi ve yaptırım gücü sayesinde güçlü bir organizasyon olduğunu dile getirmiştir. Ermenileri korumak için Kilikya'ya İngiltere, Fransa ya da İtalya'nın kuvvet göndereceğini düşünen olup olmadığını sormuştur. Fransa'nın Kilikya'dan çekilebilmek için antlaşma yaptığını hatırlatmıştır. Erivan'a askeri güç gönderileceğini düşünen kimse olmadığını savunmuştur. Böyle bir girişimin imkansız olduğunu dile getirmiştir. Günün koşullarını kabul etmeyi, gerçeklerle yüzleşmeyi ve mevcut şartlar içinde en iyisini yapmaya çalışmayı önermiştir. Paris'te hazırlanan düzenlemelerin Milletler Cemiyeti'ne gönderileceğini ve ayrıca Türk ile Yunan tarafı tarafından da onaylanacağını açıklayarak böylece azınlıklar için güvenli bir ortam sağlanacağını ileri sürmüştür (URL).

İngiliz Hükümeti ısrarla Milletler Cemiyeti'nin etkili bir örgüt olduğunu ve azınlıkların korunması için görevlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Askeri gücü olmasa da cemiyetin bu görevi yerine getirebileceğini iddia etmiştir. İngiltere Birinci Dünya Savaşı sonrasında askeri ve mali durumu nedeniyle büyük kuvvetlerle herhangi bir bölgede varlığını sürdürmeyeceğini kabul ettiği için bu tarz çözümler üretmek zorunda kalmıştır. Curzon konuşmasında bunu açık açık söylemekten çekinmemiştir. Azınlıklar meselesini ortaya atarak onları korumak için Milletler Cemiyeti'nin devreye sokulması ise Türkiye'yi baskı altına almak için düşünülmüştür.

4. SONUÇ

Paris Barış Konferansı Birinci Dünya Savaşı sonrasında barışı yeniden tesis etmek ve dünyayı galiplerin istediği şekilde yeniden dizayn etmek için büyük mesai harcamıştır. İngiltere savaş sırasında yakaladığı büyük avantajı sürdürerek hakim konumunu daha da güçlendirmek istemiştir. Buna karşın Fransa ve İtalya ise daha önce yapılan gizli antlaşmalara sadık kalınmasını ve planlanan düzenin hayata geçirilmesini savunmuşlardır. Ancak İngiltere Orta Doğu paylaşımını kendi lehine gerçekleştirerek Fransa'nın gücünü dizginlemiş İtalya'ya vaat edilen toprakların bir kısmını ise Yunanistan'a vermeye çalışmıştır. Yaşanan çekişmeler nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu ile yapılacak barış antlaşmasının hazırlanması daha sonraya bırakılmıştır.

Londra ve San Remo'da yapılan konferanslar sonrasında İtilaf Devletleri Osmanlı topraklarını nasıl paylaşacakları konusunda anlaşma sağlamışlar ve böylece Sevr Antlaşması hazırlanmıştır. Osmanlı heyeti Paris'e çağırılmış ve barış şartları kendilerine tebliğ edilmiştir. Barış şartlarını çok ağır bulan Osmanlı Hükümeti İtilaf Devletleri'nden bazı değişiklikler talep etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun taleplerini değerlendirmek için İtilaf Devletleri Spa'da bir konferans düzenlemişler ve konferans sonucunda Osmanlı taleplerini reddetmişlerdir. Osmanlı Hükümeti'nden Sevr Antlaşması'nı imzalamasını talep ederek aksi takdirde Yunanistan Ordusu'nun askeri hareketine devam edeceği tehdidinde bulunmuşlardır. İngiltere Sevr Antlaşması'nı kabul etmeyen Ankara Hükümeti'ni sıkıştırmak için Ermeniler ve Kürtlerden faydalanmaya çalışmıştır.

Yunan ilerleyişi karşısında başka bir kurtuluş yolu bulamayan İstanbul Hükümeti Sevr Antlaşması'nı kabul etmeye karar vermiştir. Fakat Ankara Hükümeti Sevr Antlaşması'nı tanımadığını ilan etmiştir. Bu durum antlaşmanın uygulanmasını imkansız hale getirmiştir. İngiltere antlaşmayı kabul ettirmek için bir kez daha Yunanistan'ı kullanmıştır. Ancak Sevr'i zorla kabul ettirmek isteyen Yunan Ordusu Sakarya Savaşı'nda Türk Ordusu karşısında büyük bir yenilgi yaşamıştır. Böylece İtilaf Devletleri Sevr Antlaşması'nın uygulanamayacağını bir kez daha görmüşlerdir. Bundan sonra İngiltere Sevr Antlaşması'nı biraz yumuşatarak Ankara Hükümeti'ne kabul ettirmek için yoğun çaba sarf etmiştir. Fakat Ankara Hükümeti bu önerilere itibar etmemiştir.

Sevr Antlaşması açıklandığı tarihten itibaren İngiltere’de pek çok kez tartışma konusu olmuştur. Anadolu’da Milli Mücadele’nin başlaması ve antlaşmanın uygulanamaması bu tartışmaları şiddetlendirmiştir. Sakarya Savaşı sonrasında antlaşmanın uygulanamayacağı açıkça anlaşılınca ve İtilaf Devletleri’nin önerileri Ankara tarafından reddedildikçe Sevr Antlaşması daha fazla eleştirilmeye başlanmıştır. Antlaşmaya yönelik saldırıların artması üzerine İngiliz Hükümeti antlaşmayı savunmak zorunda kalmıştır. İngiliz Hükümeti Antlaşmanın sağladığı avantajlardan vazgeçmek istemediği için Sevr Antlaşması’nı sonuna kadar savunmuştur. Bu durum sorunun diplomasi yoluyla çözülmesinin önünü tıkamıştır.

Diplomatik girişimlerin sonuç vermemesi üzerine sorunun çözümü askeri kanada kalmıştır. Büyük Taarruz ile birlikte Yunan Ordusu’nun Anadolu’dan atılması üzerine İtilaf Devletleri bir mütareke istemişlerdir. Yapılan mütareke sonrasında barışı tesis etmek için Lozan Barış Konferansı toplanmıştır. Böylece Sevr Antlaşması tarihin çöplüğüne gitmiştir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, S. (1992). Paris Konferansı’nda Sevr’e Türkiye’nin Paylaşılma Meselesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8(23), 381-396.
- AKŞİT, A. (1991). *Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*. Ankara; Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ARAFAT, M. (2008). Paris Konferansı’nda Mezopotamya. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 87-103.
- ARMAOĞLU, F. (2004). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- BEYDİLLİ, K. (2010). “Şark Meselesi”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 38, s. 352-357), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- BEYOĞLU, S. (2008). Sevr ve Lozan’da Ermeni Sorunu. *Gazi Akademik Bakış*, 2(3), 125-138.
- ERTAN, A. (2016). I. Dünya Savaşı’nın Ardından Yeni Dünya Düzenine Doğru: 1919 Paris Barış Konferansı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 551-572.
- ERTAN, F. (2016). Sevr ve Lozan Antlaşmaları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Atatürk Yolu Dergisi*, 15(58), 21-37.
- FROMKIN, D. (2018). *Barışa Son Veren Barış Modern Orta Doğu Nasıl Yaratıldı*. İstanbul; Epsilon Yayınevi.
- KÜÇÜK, C. (2005). “Milli Mücadele”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 30, s. 76-83), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KÜÇÜK, C. (2009). “Sevr Antlaşması”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 37, s. 1-5), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KÜÇÜK, C. (2010). “Sykes-Picot Antlaşması”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 38, s. 204-206), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- MACMILLAN, M. (2004), *Paris 1919: Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi*. Çev. Belkıs Dişbudak, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- ÖZTÜRK, C. (2005). “Mondros Mütarekesi”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 30, 271-273), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ÖZÜÇETİN, Y. (2015). Meclis Celse Zabıtlarında Sevr Muahedesine Karşı Tepki ve Yorumlar. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 40-68.
- TURAN, Ş. (2006). “Mustafa Kemal Atatürk”, *İslam Ansiklopedisi*, (Cilt 31, s. 310-331), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- YAZICI, H. (2020). 1919 Paris Barış Konferansı’nda Türk Tezleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1039-1064.

- YÜKSEL, Ç. (2020a). *Teşkilat-ı Mahsusa ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki Faaliyetleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- YÜKSEL, Ç. (2020b). Teşkilat-ı Mahsusa'nın Birinci Dünya Savaşı'ndaki Faaliyetlerine Genel Bir Bakış. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(48), 555-565.
- YÜKSEL, Ç. (2020c). Lozan Konferansı Sırasında İngiltere Avam Kamarası'nda Dış Politika Hakkında Yapılan Oturum Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(2), 960-975.
- YÜKSEL, Ç. (2020d). Lozan Konferansı Döneminde İngiltere Avam Kamarası'nda Ermeni Tartışmaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 241-249.
- URL: *İngiltere Parlamento Tutanakları*. Erişim: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1922/mar/30/near-east-conference> Erişim Tarihi; 20.07.2020.